

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-ТАКТИЧНИХ ТРЕНАЖЕРІВ У ПІДГОТОВЦІ ШАХІСТІВ

Владислав Бахмацький, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Світлана Пятисоцька, д. фіз.вих., доцент

*Харківська державна академія фізичної культури
Харків, Україна*

Вступ. Тактична підготовка є одним із ключових компонентів шахової майстерності, оскільки саме здатність гравця швидко розпізнавати тактичні мотиви та знаходити точні комбінаційні рішення часто визначає результат партії. Упродовж тривалого часу розвиток тактичного мислення шахістів здійснювався переважно шляхом розв'язування задач із навчальної літератури та аналізу класичних партій [3]. Проте стрімкий розвиток цифрових технологій і поява спеціалізованих онлайн-платформ істотно змінили підходи до організації тренувального процесу [4].

Сучасні інтернет-ресурси надають шахістам доступ до великих баз тактичних позицій, автоматичної перевірки рішень і системи індивідуального рейтингу. Такі платформи, як Chess.com, Lichess та ChessTempo, пропонують різноманітні формати тренування тактичних навичок, що дозволяє значно підвищити інтенсивність та ефективність підготовки шахістів [2; 4]. У зв'язку з цим актуальним є аналіз можливостей використання онлайн-тактичних тренажерів у сучасному тренувальному процесі.

Мета дослідження: проаналізувати можливості використання онлайн-тактичних тренажерів у підготовці шахістів та визначити їх основні переваги і обмеження у тренувальному процесі.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної літератури, аналіз функціональних можливостей онлайн-платформ, узагальнення практичного досвіду використання цифрових ресурсів у підготовці шахістів.

Результати дослідження та їх обговорення. Сучасні онлайн-платформи пропонують широкий спектр інструментів для розвитку тактичного мислення. Основною їх перевагою є доступ до великої кількості тактичних задач різного рівня складності, що дозволяє шахістам регулярно тренувати навички розпізнавання типових комбінаційних мотивів [2]. Крім того, більшість платформ використовує рейтингові алгоритми підбору завдань, що дає змогу адаптувати тренування відповідно до рівня підготовленості користувача.

Однією з найпопулярніших платформ є Chess.com, яка пропонує широкий спектр інструментів для розвитку тактичного мислення. Окрім класичного розв'язування задач, на платформі доступний спеціальний режим тактичного штурму (Puzzle Rush), у якому користувачеві необхідно розв'язувати задачі на час із поступовим підвищенням їх складності. Такий формат тренування стимулює швидке розпізнавання тактичних мотивів і сприяє розвитку навичок

миттєвого прийняття рішень, що є особливо важливим під час гри у швидких контролях часу [1]. Крім того, платформа надає можливість працювати з окремими тематичними групами задач, зокрема на вилку, зв'язку, подвійний шах та інші типові тактичні мотиви. Це дозволяє шахістам цілеспрямовано тренувати ті елементи тактики, які потребують додаткового вдосконалення.

Платформа Lichess також містить розвинений модуль тактичних вправ. Система дозволяє гнучко налаштувати рівень складності вправ і рівномірно розподіляти тренувальне навантаження відповідно до індивідуального рівня підготовленості шахіста [4]. Крім того, одним із популярних режимів є Puzzle Storm, який за своєю структурою нагадує тактичний штурм, проте має більш інтерактивний ігровий характер. У цьому режимі за правильне вирішення задач користувач отримує додатковий час, тоді як помилки призводять до його втрати. Така система стимулює гравців підтримувати високий рівень концентрації та швидкості мислення. Важливою особливістю платформи є можливість змагатися з іншими користувачами у швидкості розв'язування тактичних задач, що підвищує мотивацію до тренування.

Ще одним популярним ресурсом є ChessTempo, який орієнтований переважно на більш підготовлених гравців. Особливістю цієї платформи є те, що більшість тактичних задач сформовано на основі реальних турнірних партій, що наближає тренування до умов практичної гри. Такі позиції часто містять нестандартні та неочевидні рішення, що сприяє розвитку глибшого тактичного мислення. Робота з подібними задачами навчає шахістів мислити більш гнучко, шукати креативні та водночас прагматичні рішення, не обмежуючись лише класичними комбінаційними схемами [4].

Разом із численними перевагами використання онлайн-тактичних тренажерів існують і певні обмеження. Зокрема, під час розв'язування задач гравець зазвичай заздалегідь знає про наявність тактичного рішення, що відрізняється від реальної партії, де необхідно самостійно визначати можливість проведення комбінації. Крім того, надмірна концентрація на коротких тактичних задачах може призводити до недостатньої уваги до стратегічних і позиційних аспектів гри [1]. Тому використання онлайн-тренажерів доцільно поєднувати з іншими елементами шахової підготовки, зокрема аналізом партій, вивченням дебютної теорії та практичною грою [3].

Висновки. Таким чином, онлайн-тактичні тренажери є ефективним інструментом розвитку тактичного мислення шахістів та можуть широко використовуватися у сучасному тренувальному процесі. Їх застосування дозволяє значно підвищити інтенсивність тренування, забезпечує індивідуалізацію навчального процесу та сприяє формуванню стійких навичок розпізнавання тактичних мотивів. Водночас для досягнення максимального ефекту використання онлайн-тактики повинно поєднуватися з іншими компонентами шахової підготовки, що забезпечує комплексний розвиток шахіста.

Список використаної літератури.

1. Dania A., Kaltsonoudi K., Ktistakis I., Trampa K., Boti N., Pesce C. Chess training for improving executive functions and invasion game tactical behavior of college student athletes: a preliminary investigation // *Physical Education and Sport Pedagogy*. – 2023. – Vol. 28, № 4. – P. 380–396. – DOI: <https://doi.org/10.1080/17408989.2021.1990245>
2. Dimitrova L. Research of the efficiency of online training sessions among 10–13-year-old chess players // *Journal of Applied Sports Sciences*. – 2022. – Vol. 6, № 1. – P. 82–88. – DOI: <https://doi.org/10.37393/JASS.2022.01.7>
3. Березін В. Г., Тимошенко Л. В., Захарчук І. Р. Шахи: навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву та шкіл вищої спортивної майстерності [Електронний ресурс]. – Київ : Республіканський науково-методичний кабінет Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, 2008. – Режим доступу: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Programy_navchalni/2019/shahi.pdf
4. Прохоров О. В. Проблема тактичної підготовки в багаторічній підготовці кваліфікованих шахістів в умовах онлайн-тренувань // *Olympicus*. – 2025. – № 3. – С. 163–169. – DOI: <https://doi.org/10.24195/olympicus/2025-3.20>